Forskning vid Centralmuseerna. En översikt.

Innehåll

Sammanfattning 2

1. Inledning 2

2. Bakgrund 5

3. Överblick av centralmuseernas forskning 8
   - Centralmuseernas har i uppdrag ”att verka för ökad kunskap” 8
   - Forskningen är organiserad på olika sätt 9
   - Forskningen omfattar ett mycket brett fält av ämnen 11
   - Det finns ett stort antal aktiva forskare inom centralmuseerna 13
   - Museerna driver många forskningsprojekt 14
   - Museernas forskning sker i samverkan med andra aktörer 14
   - Förutom forskning bedriver museerna mycket annan kunskapsverksamhet 15
   - Museernas forskning har stark koppling till utställningarna 16
   - Museernas samlingar är en viktig, underkommunicerad infrastruktur för forskning 18
   - En betydande vetenskaplig publicering sker av centralmuseerna 19

4. Avslutande synpunkter 19

Bilaga 1. Aktiva forskningsprojekt 22

Sammanfattning

Rapporten överblickar de svenska centralmuseernas forskning. Den har sammanställts av centralmuseernas forskargrupp baserat på en enkät till de 13 museiorganisationerna. Rapporten understryker som bakgrund den långa historiska kopplingen mellan forskningen och museerna. Rapporten visar att museerna har mycket likartade uppdrag kring forskning, fast att de tolkar det olika och har organiserat sig olika för forskning. Centralmuseernas forskning omfattar ett vitt fält av olika ämnen och inriktningar. Inom 12 av museiorganisationerna (förutom Naturhistoriska riksmuseet) finns ett 50-tal aktiva forskare (forskarutbildade medarbetare), med olika roller och olika grad av forskningsverksamhet. Naturhistoriska har ytterligare drygt 60 forskare anställda. Rapporten visar att många forskningsprojekt bedrivs vid museerna, med finansiering från en lång rad externa fonder och stiftelser. Drygt 70 egna projekt bedrivs idag, där museerna har huvudansvar (varav 26 vid Naturhistoriska riksmuseet), samt ytterligare 20 projekt där museerna är en samverkanspart. Projekten bedrivs i mycket hög grad i samverkan med andra aktörer, främst universitet och högskola. Forskningsarbetet vid museerna har en stark koppling till utställningsverksamheten och även till samlingarna, medan kopplingarna till den pedagogiska verksamheten är mera oklar. Rapporten belyser också hur museerna arbetar med publicering, samt museisamlingarnas viktiga roll som en samhällelig infrastruktur för forskning i flera ämnen, fast att denna samlingsforskning är underkommunicerad.

1. Inledning

Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) skapade i april 2019 en beredande arbetsgrupp för forskningsfrågor, ”Forskningsgruppen”. Gruppen har ledamöter och en ordförande som är sakkunniga från museiorganisationerna. Arbetsgruppen fick bland annat i uppdrag att kartlägga hur centralmuseerna organiserat sin forskningsverksamhet i praktiken, att sammanställa den forskning som bedrivs, att lämna förslag på hur verksamheten gemensamt kan presenteras bättre samt att undersöka förutsättningarna för nya utlysningar riktade mot museisektorn från forskningsfinansiärerna.

Mot bakgrund av att forskningen vid centralmuseerna är omfattande, av många olika slag och att det saknas sammanställningar har arbetsgruppen valt att kartlägga verksamheten för att få en bättre överblick av dess karaktär och omfattning.

Målet med den föreliggande rapporten är att skapa en sådan översikt. Utifrån den kan vi arbeta vidare med olika andra frågor.

Centralmuseerna är 13 olika museiorganisationer varav nio är statliga myndigheter och fyra är stiftelser med statliga bidrag. Tillsammans omfattar organisationerna 25 enskilda museer (tabell 1). När vi talar om forskningsverksamhet är det i första hand de 13 organisationerna som är relevanta eftersom forskningen till uppdrag och organisering är samordnad för dessa, snarare än för deras enskilda museer.

Redan genom att se på tabell 1 blir det tydligt att centralmuseerna till sina ämnen och innehåll spänner över breda områden. De flesta museer och samlingar är vad som brukar kallas kulturhistoriska, även om de har olika specifikt innehåll. Men bland centralmuseerna ingår också museer för konst, arkitektur, scenkonst och design samt naturvetenskapliga och tekniska museer.

Forskningen vid museerna avspeglar deras bredd på så vis att även forskningen har en stor ämnesmässig spridning och kopplingar till många akademiska ämnen. Forskningen är också vitt skiftande till sin karaktär. Här handlar det om skillnader mellan hur forskning inom humaniora, naturvetenskap och konst bedrivs och fungerar. Men det handlar också om institutionernas organisatoriska olikheter. En del organisationer avsätter av olika skäl stora resurser för forskning, andra mindre. En del bedriver omfattande forskning i regelrätt, akademisk bemärkelse, med fastanställda, forskarutbildade medarbetare som från sina positioner på museerna deltar i det vidare forskarsamhället. Andra kombinerar regelrätt forskning med utvecklingsverksamhet, eller har ett närmast uteslutande fokus på just forskningsbaserat utvecklingsarbete. De talar då kanske hellre om FoU-verksamhet än om forskning. Slutligen är det svårt att inom museerna dra en skarp gräns mellan forskning och en museitypisk, avancerad kunskapsuppbyggnad kring museernas specialämnen och samlingar som inte är forskning i strikt bemärkelse och inte utförs av forskarutbildade medarbetare, men som är forskningsliknande och starkt bidrar till ökad kunskap.

Tabell 1. Centralmuseerna

Museiorganisation	*Museer*
Stiftelsen Arbetets museum	Arbetets museum
Statens centrum för arkitektur och design	ArkDes
Statens försvarshistoriska museer (SFHM)	Armémusem
	Flygvapenmuseum
Statens historiska museer (SHM)	Historiska museet
	Ekonomiska museet – Kungl. myntkabinettet
	Livrustkammaren
	Hallwylska museet
	Skokloster slott
	Tumba bruksmuseum
Stiftelsen Skansen	Skansen
Stiftelsen Tekniska museet	Tekniska museet
Stiftelsen Nordiska museet	Nordiska museet
Statens museer för världskultur (SMVK)	Världskulturmuseet
	Etnografiska museet
	Medelhavsmuseet
	Östasiatiska museet
Moderna museet	Moderna museet
Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM)	Vasamuseet
	Sjöhistoriska museet
	Marinmuseum
	Järnvägsmuseet
Nationalmuseum	Nationalmuseum
Naturhistoriska riksmuseet	Naturhistoriska riksmuseet
Statens musikverk	Scenkonstmuseet

Uppdraget relaterat till forskning som centralmuseerna har i sina instruktioner och stadgar är för de flesta formulerat som ”att verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor”. Denna

formulering tolkas enligt praxis som att den ger en grund för att i mån av behov arbeta med egen forskning, men att den inte är tvingande därtill, och organisationerna har valt att i praktiken arbeta olika med uppdraget. Flera av museiorganisationerna är accepterade som forskande institutioner av forskarsamhället i stort och av de stora svenska forskningsfinansiärerna. Ett särskilt, riktat statligt bidrag finns också att söka genom Riksantikvarieämbetet för ”centrala museers forskning”.

Givet det ovanstående, och särskilt med ledning av verksamheternas stora bredd samt institutionernas frihet att tolka uppdraget, har arbetet med den föreliggande rapporten inte utgått ifrån en strikt avgränsning av vad som är forskning och inte. Ambitionen har istället varit att utgå ifrån vad museerna själva ser som forskning, och att beskriva denna variation.

När det gäller forskningen vid de statliga museerna i Sverige finns en lång bakgrundshistoria. Den går tillbaka hela vägen till de moderna museernas uppkomst under 1800-talet och är viktig att känna till för att man ska förstå varifrån museerna kommer och deras särart som institutioner. Historien, och inte minst arvet från den mycket omfattande forskning som bedrivits tidigare, spelar en roll när vi vill tänka framåt. Den tidigare forskningsverksamheten och dess arv av forskningsresultat, publikationer, specialsamlingar uppkomna relaterat till forskning, berömda forskningsgestalter samt nyckelföremål kopplade till speciella äldre forskningsperspektiv är både ett arv som aktivt kan behöva hanteras och en resurs för framtida verksamhet.

En av museernas roller i förhållande till forskningen i samhället är vidare att flera av dem genom förvaltningen av särskilda samlingar är viktiga infrastrukturer för en mycket bredare forskning inom vissa ämnen än bara den forskning de själva bedriver. Några sådana starkt museikopplade ämnen är ju till exempel arkeologi, konsthistoria och paleontologi. Ett museum som exempelvis Historiska museet tar varje år emot många hundra forskarbesök i samlingarna och stöder på så sätt en mycket bred kunskapsproduktion i samhället. För att förstå museernas nuvarande roll, och för att kunna tänka kring deras framtida potential även i samhällets mera komplexa kopplingsschema inom forskningsområdet, behöver man ha med sig en kännedom om deras bakgrund som forskningsinstitutioner och särskilt hur formeringen av samlingarna varit nära kopplad till forskningen. En annan viktig bakgrund att ha med sig är de senaste decenniernas många diskussioner om och satsningar av olika slag från andra samhällsaktörer på centralmuseernas forskning.

Arbetet med rapporten har gjorts av Fredrik Svanberg, ordförande i forskargruppen, med stöd av gruppen och CMS ledamöter. Rapporten har sammanställts med utgångspunkt från svaren från en enkät som skickades ut och besvarades av de 13 organisationerna under 2020. Enkätsvaren har kompletterats med uppgifter från årsredovisningar, intervjuer med CMS ledamöter och upplysningar från kollegor på museerna. Texten är upplagd så att ett bakgrundsavsnitt följer på denna inledning. Därefter kommer ett långt undersökande och resonerande kapitel om centralmuseernas uppdrag, organisation och pågående verksamhet på forskningsområdet. Till sist följer ett avsnitt med avslutande synpunkter.

2. Bakgrund

Forskningen och de statliga eller delvis statsfinansierade centralmuseerna i Sverige har en lång historia tillsammans från 1800-talet och framåt.

Den speciella, moderna typen av museer anses ha uppkommit just under 1800-talet, i Sverige som i andra länder, och kännetecknas bland annat av att vara en del av en publik, offentlig kultur riktad till alla medborgare. Detta till skillnad från äldre typer av museer som vanligen var mer slutna samlingar.[1]

Många av de vetenskapliga ämnena i Sverige växte mer eller mindre fram ur museiverksamheter, snarare än tvärtom, eller hade i vart fall en mycket stark koppling till museer från 1800-talet och långt fram i tiden. Det gäller exempelvis arkeologin och Historiska museet, etnologin (då folklivsforskning) och Nordiska museet, konstvetenskapen och Nationalmuseum samt flera naturvetenskapliga ämnen (liksom dåvarande etnografin) och Naturhistoriska riksmuseet.[2]

En av orsakerna till detta förhållande var att 1800-talets och i många fall det tidiga 1900-talets forskning nästan per definition var samlande till sin karaktär. Forskning handlade om att samla, ordna och studera materiella objekt. Det var det som var vetenskap och det man gjorde som forskare.[3] Museet som institutionstyp anpassades till denna slags forskning. De stora museisamlingarna har till stor del sin början och bakgrund i ett sådant, i första hand vetenskapligt, samlande. Från början betraktades museerna vanligen som ”samlingar som förevisades publikt”. Utställningsmediet var i sin linda och samlingar förevisades med vad som idag skulle betraktas som rudimentära principer för utställningar, snarast som ”öppna magasin”. Samlingarna skaffades i stor utsträckning av forskare, de hanterades, beskrevs och klassificerades av forskare vid museerna, och betraktades i högre grad än idag som just forskningsmaterial.

För att göra en lång historia kort blev forskningen i många ämnen med tiden allt mindre beroende av samlingar (utom i vissa ämnen där detta fortfarande spelar stor roll). Forskningen som primär, styrande princip tonades också gradvis ner till förmån för museernas andra roller. Från att i många fall ha varit själva kärnan i museiverksamheten har forskningen blivit en komponent bland flera och i fokus står numera generellt det publika, utåtriktade och ”populärvetenskapliga” arbetet som förväntas bygga på aktuell vetenskap, men inte nödvändigtvis inbegripa den. Från att ett fåtal ämnesspecialister dominerade museernas personal är personalen som arbetar med utställningar, pedagogik och kommunikation sedan länge betydligt större personalgrupper än forskarna.

Poängen är inte att här diskutera den historiska utvecklingen utan att notera hur forskningsverksamheten vid centralmuseerna har ett mycket omfattande eget arv. Det handlar exempelvis om specialsamlingar uppkomna relaterat till forskning, om mängder av äldre publikationer och resultat i olika former, om välkända forskningsgestalter i museernas historia – som en Oscar Montelius, en Ernst Manker eller en Helena Dahlbäck Lutteman – samt om nyckelföremål kopplade till speciella, äldre forskningsperspektiv

[1] Tony Bennet 1995, *The Birth of the Museum* (Routledge); Avsnittet ”Centralmuseernas framväxt” i *Ny museipolitik. Betänkande av Museiutredningen 2014/15* (SOU 2015:89).
[2] Fredrik Svanberg 2015, ”Sveriges historia, som den samlats”, I M. Grundberg, J. Hegardt m fl, *Ett museum måste irritera* (Historiska museet); Magdalena Hillström 2006, *Ansvaret för kulturarvet* (Linköpings universitet); Jenny Beckman 1999, *Naturens palats* (Kungliga tekniska högskolan); Per Widén 2009, *Från kungligt galleri till nationellt museum* (Göteborgs universitet).
[3] Olof Ljungström 2004, *Oscariansk antropologi* (Gidlunds förlag).

eller viktiga akademiska debatter (som Bäckaskogskvinnan, samlingar av mänskliga kvarlevor, ”etnografiska” föremål, tavlan Midvinterblot eller vätskelagda naturvetenskapliga preparat).

Forskningsarvet från äldre epoker behöver ofta hanteras på olika sätt av museerna. Inte minst behöver de kontinuerligt ta till sig och förhålla sig till den föränderliga synen i omvärlden på forskningshistorien och det stoff den avsatt. Arvet från den äldre verksamheten kan stundtals vara besvärligt när det kommer ur verksamheter och perspektiv som museerna inte längre står för. Men det kan också vara en resurs när man vill tänka framåt och skapa ny kunskapsverksamhet.

Arvet från äldre verksamheter ska inte tas till utgångspunkt för hur dagens verksamhet ska organiseras eller bedrivas. Men det går inte heller att överblicka centralmuseernas forskning och helt tänka bort museiforskningens bakgrundshistoria och det löpande behov som faktiskt finns av att hantera detta arv, bland annat genom nära kontakter med aktuell forskning i ”gamla” ämnen.

En annan bakgrund till den föreliggande rapporten är de olika tidigare stora forskningssatsningar samt utvärderingar och undersökningar av museernas forskning som gjorts. Här finns förstås också en lång bakgrund, men vi ska hålla oss till de senaste två decennierna.

Under 2000-talet har flera och stora satsningar av forskningsfinansiärer i centralmuseernas omvärld riktats mot museerna som en del av ABM-sektorn. Framför allt måste Vitterhetsakademins satsningar i samverkan med Riksbankens jubileumsfond nämnas. Det gäller Nordiska museets forskarskola 2001–2008[4], Satsningen på ABM-postdok-programmet 2006–2012[5] samt det senaste programmet Samlingarna och forskningen som började 2015 och nu är i en avslutningsfas.[6] Dessa program har sammantaget inneburit mångmiljonsatsningar på forskare och projekt knutna till flera av centralmuseerna. Vetenskapsrådet har tidvis också haft särskilda utlysningar riktade mot vad som kallats kulturarvsforskning och som då omfattat en stor bredd av inriktningar företrädda vid museerna. En annan viktig ekonomisk grund för centralmuseernas forskning är det särskilda statsanslag just för dessa museers forskning som förvaltas av Riksantikvarieämbetet och där museerna årligen kan söka medel för projekt.

Forskningsverksamheten vid centralmuseerna har varit föremål för olika tidigare undersökningar och utvärderingar. Oftast sådana där centralmuseerna betraktats som en del av antingen museerna generellt eller forskande myndigheter generellt (de museer som är myndigheter). Utbildningsdepartementet gjorde 2011–2012 en utredning om kvalitetssäkring av forskning och utveckling vid statliga myndigheter (vilket alltså omfattar de flesta av centralmuseerna). Utredningen kom fram till att forskningen vid myndigheterna generellt var av god kvalitet, att jämföra med den vid universitet och högskolor. Betänkandet föreslog dock även förbättringar. Framför allt förordade det att det bör finnas vetenskapliga råd med företrädesvis externa experter vid varje myndighet som bedriver eller finansierar forskning. Det föreslog också att Vetenskapsrådet borde sätta upp ett nätverk mellan FoU-myndigheterna för erfarenhetsutbyte och utveckling av kvalitetssäkringsmetoder (SOU 2012:2).[7]

[4] Se utvärderingsrapport: http://www.rj.se/globalassets/rapporter/2008/rj_nmf_utard.pdf
[5] Se utvärderingsrapport: https://www.rj.se/globalassets/utvarderingar/abm_rapport_2012.pdf
[6] https://www.rj.se/Forskning_finansiering/Tidigare-satsningar/abm-samlingarna-och-forskningen/
[7] https://www.regeringen.se/49b718/contentassets/648d41ac6f5d49cba80b80bbcccff2c9/kvalitetssakring-av-forskning-och-utveckling-vid-statliga-myndigheter-sou-201220

Vetenskapsrådet inrättade ett sådant nätverk, vilket samlar representanter från de forskande myndigheterna och som anordnar flera träffar varje år där forskningsfrågor diskuteras. Nätverket har också tagit fram en FoU-handbok för statliga myndigheter. Handboken tar upp och ger rekommendationer i frågor om vikten av strukturkapital, kvalitetssäkring och vetenskapliga råd, tillgängliggörande och kommunikation av resultat, implementering i den egna organisationen, samt uppföljning och utvärdering.[8]

Ett annat stödjande nätverk är FOMU (Forskning vid museer), som samlar representanter för svenska museer som har forskningsverksamhet. Nätverket arbetar för att synliggöra forskning som en integrerad del i museernas uppdrag. Det anordnar träffar, seminarier och konferenser om forskningsfrågor.[9]

Den mest detaljerade tidigare undersökningen om forskning vid museerna i Sverige gjordes i form av en enkät och rapport, *Forskningen vid svenska ABM-institutioner. En undersökning av aktuella förutsättningar och trender* (Anna Lihammer 2009, Nobel Museum occasional papers 9).[10] Rapporten visade bland annat att det finns många aktiva forskare inom museerna, att det pågår en omfattande verksamhet med forskningsprojekt och att forskningen följer samma kvalitetskriterier som för universitet och högskolor. Svagheterna som rapporten påvisade handlade istället om forskningens relativt svaga organisatoriska ställning och om den relativa bristen på infrastruktur för forskning, som till exempel i form av forskningsprogram och vetenskapliga råd.

Den nya museilagen i Sverige (Museilag 2017:563) säger i sin åttonde paragraf, under rubriken Kunskapsuppbyggnad att ”Ett museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde.” I Riksantikvarieämbetets uppföljning (2019) av hur lagen tillämpas konstaterades att det bedrivs omfattande forskning och kunskapsuppbyggnad vid museerna. Uppföljningen menade att vad som kan utvecklas är samarbeten med universitet och högskola samt även infrastruktur och system för forskning, liksom forskningens integration med andra verksamheter.[11]

[8] Beskrivning av nätverket med länk till FoU-handboken: https://www.vr.se/uppdrag/framja-och-finansiera-forskning/fou-handbok-for-statliga-myndigheter/natverk-for-fou-myndigheter.html
[9] https://www.sverigesmuseer.se/network/fomu-forskning-vid-museer/
[10] Digitalt tillgänglig rapport: http://docplayer.se/10094100-Forskningen-vid-svenska-abm-institutioner.html
[11] Digitalt tillgänglig: http://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1307730/FULLTEXT01.pdf

3. Överblick av centralmuseernas forskning

Centralmuseernas har i uppdrag ”att verka för ökad kunskap”

Större delen av centralmuseerna har precis samma uppdrag när det gäller forskning. För de nio statliga museiorganisationerna (och deras 21 museer) gäller enligt deras instruktioner att de ska:

”verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor.”

Praxis för tolkningen av denna formulering är att den ger en grund för att i mån av behov arbeta med egen forskning, men att den inte är tvingande till detta eller säger precis hur det ska göras. Så har uppdraget tolkats under lång tid och i samråd med uppdragsgivaren. En del av organisationerna har byggt upp en relativt omfattande regelrätt forskningsverksamhet. Andra har till exempel snarare satsat på samarbeten med universitet och högskolor där de inte själva forskat så mycket.

I tillägg till denna formulering i instruktionen har Naturhistoriska riksmuseet, som är den ojämförligt största forskande institutionen i centralmuseigruppen, formuleringen att det ska ”driva och stödja forskning inom de ämnesområden som omfattas av myndighetens verksamhet.”, vilket förstås är en ännu starkare betoning på forskning.

Statens centrum för arkitektur och design har förutom instruktionens formulering om att verka för ökad kunskap dessutom genom sin förordning instruktioner för dispositionen av en egen del (5 milj kr årligen) av det statliga anslaget 1:4 för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. ArkDes avgör självt hur detta anslag disponeras men ska motivera hur dispositionen bidrar till kulturområdets utveckling och redovisa resultatbedömning av genomförda insatser. För närvarande används anslaget för att driva ArkDes Think Tank som bland annat ordnar seminarier och konferenser samt lyser ut medel för projekt och fellowships som söks av och fördelas bland externa forskare.

För de fyra centralmuseerna som inte är statliga utan stiftelser med statliga bidrag ser uppdragen något annorlunda ut. Riktlinjerna för statens bidrag till dessa museer innehåller precis samma formulering som i instruktionerna för de statliga museerna, det vill säga att de ska ”verka för ökad kunskap…”, men alla fyra har dessutom ytterligare formuleringar om forskning i sina stadgar.

Stiftelsen Arbetets museum har som ett av ändamålen enligt stadgarna att ”inom sitt område dels främja forskning på olika nivåer”. I Tekniska museets stadgar står att ”Museets uppgift är att belysa utvecklingen inom ingenjörskonsten och dess grundvetenskaper samt inom industrin. Inom detta ämnesområde skall museet såväl bedriva och främja vetenskaplig forskning och dokumentation som utöva undervisnings- och upplysningsverksamhet.”

Skansen ska enligt sina stadgar ”verka i nära kulturellt och vetenskapligt samarbete med Stiftelsen Nordiska museet.” Samarbetet med Nordiska museet skall apropå vetenskap handla om vetenskaplig bearbetning av byggnadsbeståndet och kulturhistoriska föremål. Som djurpark förväntas Skansen enligt EU:s zoodirektiv och svenska artskyddsförordningen dessutom arbeta med artbevarande, utbildning och forskning. Nordiska museet ska enligt stadgarna ”Initiera, driva och stödja forskning inom museets verksamhetsområde.”

Sammanfattningsvis har alla centralmuseerna genom instruktioner eller genom riktlinjer för sina statliga bidrag samma uppdrag från staten att ”verka för ökad kunskap…”, vilket ger en icke tvingande grund för att arbeta med forskning. Tre av organisationerna; Naturhistoriska riksmuseet, Tekniska museet och Nordiska museet, har ännu tydligare uppdrag att bedriva forskning antingen genom tydligare formuleringar från staten (Naturhistoriska) eller i sina stadgar.

Forskningen är organiserad på olika sätt

Museiorganisationerna har i olika grad och på olika sätt organiserat sin forskning (tabell 2). När det gäller övergripande organisering är det vanligaste att de medarbetare som arbetar med forskningsverksamhet inte är samlade i en egen enhet utan att verksamheten är vad som kan kallas ”distribuerad” eller utspridd. Det vill säga att projekt och samarbeten kan bedrivas på olika håll i organisationen och att forskarna också befinner sig på olika håll. Denna distribuerade verksamhet hålls då oftast samman och följs upp av en forskningssamordnare, forskningskoordinator eller forskningsledare, vilket i detta sammanhang verkar vara tre ord för ungefär samma slags tjänster.

Tabell 2. Centralmuseernas organisation av forskningsverksamhet

Museiorganisation	*Organisering*			*Ledning*		*Styrdokument*				*Råd*
	Egen avd/ enhet	*Externt centrum*	*Distri-buerat*	*F-chef*	*Samordnare /koordinator /F-ledare*	*Policy*	*Pro-gram*	*Stra-tegi*	*Rikt-linje*	
Stiftelsen Arbetets museum	✓			✓			(✓)			✓
Statens centrum för arkitektur och design			✓		✓			✓		
Statens försvarshistoriska museer (SFHM)			✓		✓					
Statens historiska museer (SHM)	✓			✓			✓			
Stiftelsen Skansen			✓							(✓)
Stiftelsen Tekniska museet			✓		✓				✓	✓
Stiftelsen Nordiska museet			✓		✓			✓		
Statens museer för världskultur (SMVK)			✓			✓		✓		✓
Moderna museet			✓		✓					✓
Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM)	(✓)	✓		(✓)		✓	✓			
Nationalmuseum	✓			✓		✓				✓
Naturhistoriska riksmuseet	✓			✓				✓		
Statens musikverk			✓		✓	✓				(✓)

Fyra av organisationerna har forskningen samlad i en särskild enhet eller avdelning. I dessa fall finns också en forskningschef som leder verksamheten. Statens maritima och transporthistoriska museer har ett mellanting där forskarna är samlade på samma matrisenhet (med en chef som då delvis är ”forskningschef”), men rent fysiskt är utspridda på olika museer. Samma museiorganisation skiljer också ut sig genom samarbetet med Stockholms universitet om ett samfinansierat forskningscentrum, CEMAS, med en professor och flera ytterligare forskartjänster.

Tjänstebeteckningarna forskningssamordnare och forskningskoordinator förekommer inom centralmuseerna inte bara för roller där dessa har ansvar att övergripande leda eller hålla samman forskningsverksamhet. Tjänster med dessa beteckningar kan även handla om att jobba med samordning inom ett visst avgränsat område eller museum, exempelvis inom Statens maritima och transporthistoriska museer och Arbetets museum.

Floran av olika slags styrdokument är varierad. Det finns forskningspolicys, forskningsprogram, forskningsstrategier och riktlinjer för forskning. Tio av de 13 organisationerna har något av detta och dokumenten innehåller helt olika saker. En del har flera nivåer av dokument. Statens museer för världskultur har exempelvis både en övergripande policy och en föränderlig strategi. Statens maritima och transporthistoriska museer har en övergripande policy och sedan forskningsprogram för respektive museum inom organisationen. Statens historiska museers styrdokument innehåller också en omvärldsanalys och en närvärldsanalys som utmynnar i sex strategiska områden.

Fem av museiorganisationerna har vetenskapliga råd (eller ”forskningsråd”) med externa (och interna) ledamöter. Det är Arbetets museum, Tekniska museet, Moderna museet, Nationalmuseum och Statens museer för världskultur som har dessa råd, där ledamöter utifrån tillsätts för en viss tid, sammanträder flera gånger per år och fungerar både som kvalitetssäkring inåt och som nätverk utåt mot forskarsamhället. I tre av råden deltar respektive överintendent i mötena. Skansen har ett vetenskapligt råd för en mindre, avgränsad del av sin verksamhet och Musikverket har ett helt internt vetenskapligt råd. Slutligen har Nordiska museet valt en lösning där man istället för ett fast råd skapar särskilda kunskapsnätverk inför och i relation till större nya satsningar där dessa kan ha funktion som referensgrupper eller granskare för utställningsprojekt eller publikationer.

Sammanfattningsvis är forskningsverksamheten organiserad på olika sätt inom centralmuseerna, fast inom nästan alla organisationer så finns forskningen identifierad som ett särskilt ansvarsområde som ligger hos en viss chef eller samordnare. Skillnaderna i organisering kan bero på många saker, som exempelvis verksamheternas olika dimension och på att organisationerna skiljer sig mycket åt även i övrigt. När det gäller organisering i sig är det svårt att föreslå någon generell förbättring eller utveckling – organisationerna är helt enkelt olika och har skilda behov. Det väsentliga är förmodligen att säkerställa att forskningsverksamheten just har identifierats som ett särskilt ansvar och att detta bör ligga hos en särskild funktion som också har kompetens och möjlighet att arbeta med att leda eller i alla fall främja forskning, följa upp och fungera som kontaktperson.

Frågan om vilka styrdokument som behövs för forskningsverksamhet och hur man kan arbeta med dem vore en intressant fråga att gemensamt arbeta vidare med. Vilken typ av dokument behövs och vad bör de innehålla? Hur blir de operativa i verksamheten? Hur behöver de förvaltas och uppdateras? Likaså är frågan om vetenskapliga råd en intressant punkt för gemensamma diskussioner om funktion, arbetssätt och vad som är god kvalitet.

Forskningen omfattar ett mycket brett fält av ämnen

I den enkät som museiorganisationerna besvarade var en av frågorna i vilka ämnen som museerna utför egen, aktiv forskning som de ansvarar för. Frågan var förmodligen för öppet formulerad och tolkningsbar (i vilken grad skulle man till exempel vara självständigt ansvarig?), eftersom svaren inte blev helt jämförbara. Med viss komplettering från vad som framkom i andra delar av enkäten och från årsredovisningar kan man ändå, utan anspråk på fullständighet, ställa upp en enkel översikt (tabell 3).

Som tabellen visar omfattar forskningen en stor bredd av ämnen och inriktningar. En del av ämnena är kanske egentligen underavdelningar till andra. Till exempel är flera av de historiska inriktningarna i strikt mening delar av det övergripande historieämnet, marinarkeologi är en del av arkeologi och kritiska kulturarvsstudier är i första hand en riktning *inom* ämnen som etnologi, arkeologi, konstvetenskap, med flera. Genusvetenskap kommer i museisammanhangen också snarast in som en komponent i olika projekt snarare än att det forskas om som ett ämne i sig självt.

Inom en del av ämnena pågår en omfattande, regelrätt akademisk forskning vid museerna. I första hand inom de naturvetenskapliga inriktningarna vid Naturhistoriska riksmuseet, men i mindre grad även inom framför allt de klassiska museiämnena etnologi, arkeologi och konstvetenskap och vanligen i olika slags samarbeten med universitet och högskolor.

Tabell 3. Ämnen och inriktningar för centralmuseernas forskning

- Svensk historia
- Svensk militärhistoria
- Industrisamhällets historia
- Ekonomisk historia
- Maritim historia och etnologi
- Transporthistoria
- Järnvägshistoria
- Teknikhistoria
- Arkeologi
- Marinarkeologi
- Etnologi
- Museologi
- Konstvetenskap
- Numismatik
- Genusvetenskap
- Filmvetenskap och fotohistoria
- Musikvetenskap
- Kritiska kulturarvsstudier
- Konstnärlig forskning
- Modevetenskap
- Arkitektur, form och design
- Gestaltad livsmiljö
- Konserveringsvetenskap
- Kulturvård
- Botanik
- Zoologi
- Bioinformatik
- Genetik
- Geologi
- Paleobiologi
- Miljöforskning
- Miljöhistoria och miljöhumaniora
- Konst- och museipedagogik
- Modevetenskap
- Kulturgeografi
- Socialantropologi
- Digital humaniora
- Kulturgeografi
- Exhibition studies
- Socialantropologi

En del ämnen är liksom genusvetenskap och kritiska kulturarvsstudier snarast inriktningar eller betydelsefulla inslag i projekt som på ett övergripande plan handlar om

andra saker. Det gäller förutom de nämnda ämnena även museologi och digital humaniora. Till exempel kan museihistoriska eller samlingsutforskande projekt bedrivna vid museerna ofta låna teorier och metoder från museologi, genusvetenskap och kritiska kulturarvsstudier.

Inom centralmuseerna finns en stor och bred praktisk verksamhet kring pedagogik och lärande, med många anställda pedagoger och museilärare. Många museer bedriver också pedagogiskt utvecklingsarbete av olika slag. Det kan exempelvis handla om att testa och utveckla metoder, inriktningar och former för lärande. Inte minst i relation till de speciella förutsättningar som museimiljön erbjuder, där den ju på många sätt skiljer sig från andra lärandemiljöer som skolans klassrum. Det kan också handla om i vilken grad publiken kan vara delaktig i museiprocesserna snarare än en passiv mottagare och även om hur museerna kan nå ut i andra sammanhang än museibyggnaderna med sina metoder och program, inte minst i digitala kanaler.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet har ibland en forskningskaraktär och särskilt när det sker i samarbete med forskare vid universitet och högskolor, inte minst lärarhögskolorna, eftersom mycket få bland de forskarutbildade medarbetarna vid museerna har sådan specialkompetens (även om den faktiskt förekommer). Det kan också komma in som en komponent i större forskningsprojekt av olika slag. Flera av museiorganisationerna anger pedagogik eller lärande som ett av flera ämnen för sin forskning. Oftast är det förmodligen ett arbete i gränslandet mellan regelrätt forskning, utvecklingsarbete och avancerad kunskapsuppbyggnad, men absolut inom ramarna för FoU-verksamhet. I Sverige har NCK, Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik, i Östersund haft en ledande roll när det gäller forskning och utveckling kring lärande genom kulturarv. NCK har arbetat med projekt i samverkan med flera museer och har också en årlig konferens i ämnet.

Flera av museerna är inblandade i forskningsprojekt och samarbeten på områdena konserveringsvetenskap och kulturvård och en del har också hög egen kompetens när det gäller konserveringsvetenskap. Sedan 2018 är Riksantikvarieämbetet sammankallande för det nationella nätverket Heritage Science Sverige (HSS), med ambition att sammanföra potentiella samverkansparter, samarbeta kring forskningsutlysningar, få till stånd ett bättre utnyttjande av existerande teknisk och laborativ utrustning, tillgängliggöra expertis och kompetens inom nätverket samt tydliggöra forsknings- och utvecklingspotentialen inom heritage science (https://heritagescience.se). Heritage science handlar inte bara om konserveringsfrågor, även om det är en stor del, utan om (företrädesvis) naturvetenskapliga perspektiv på och undersökningar av kulturarv mera generellt.

Sammanfattningsvis täcker centralmuseernas forskning in ett mycket brett fält av ämnen och inriktningar. En lång rad av historieinriktade, humanistiska ämnen är representerade och väl företrädda inom museerna och huvudsakligen olika inriktningar relaterade till de klassiska museiämnena etnologi, arkeologi och konstvetenskap. Inom museerna dras dessa ämnen ofta in i samtiden och samtidsfrågor, inte minst när det gäller så kallad kritisk kulturarvsforskning. Den forskningsmässigt starkaste verksamheten är dock de naturvetenskapliga ämnena vid Naturhistoriska riksmuseet. Förutom de historiskt inriktade humanistiska ämnena och den renodlade naturvetenskapen handlar forskningen vid museerna även om arkitektur och design, genusvetenskap, konserveringsvetenskap, pedagogik, museologi och digital humaniora.

För en del ämnen och områden som förekommer inom museerna har det på senare år funnits eller nyligen etablerats noder eller centrum som syftat till att sammanföra aktörer och verksamhet som pågår på olika håll. Exempel på detta är NCK när det gäller pedagogik och lärande och Heritage Science Sverige när det gäller

konserveringsvetenskap och andra naturvetenskapliga undersökningar av kulturarv. Dessa noder lyckas till synes väl med att sammanföra intressenter, genom konferenser öka informationsutbytet och att generellt öka intresset och uppmärksamheten för respektive inriktningar. Men centralmuseernas forskningsverksamheter har vidare gemensamma intressen än dessa särskilda områden och framför allt i sina överallt förekommande kopplingar till just museimiljöerna och museiverksamheterna – både till arbetet med samlingar och till det utåtriktade arbetet med utställningar och lärande. Ett liknande arbete som det som Heritage Science Sverige gör skulle därför kunna göras med en större bredd relaterat till centralmuseernas forskning.

Det finns ett stort antal aktiva forskare inom centralmuseerna

Enkäten till museiorganisationerna ställde frågor om antalet aktiva forskare i betydelsen forskarutbildade medarbetare som också i någon grad arbetar med forskning. Det frågades även om deras arbetsvillkor i termer av om de är fastanställda eller beroende av externa medel och om vad de arbetar med i organisationen förutom forskning.

Sammantaget kan centralmuseerna räkna in en talrik skara forskarutbildade medarbetare som i någon grad arbetar med forskning. Att få fram exakta siffror är svårt eftersom det beror på hur man räknar. Ska bara de som verkligen arbetar med forskning räknas? I hur hög grad måste de göra det? Ska man räkna tillfällig personal eller bara fast? Och så vidare. En enkel räkning utifrån enkätsvaren visar att det i vart fall finns minst 35 medarbetare med doktorsgrad och minst 16 med docentkompetens som är aktiva forskare inom museerna. Detta är då oräknat Naturhistoriska riksmuseet som i sig självt har ett 50-tal medarbetare med doktors- eller docentkompetens och 13 professorer.

Det finns alltså en omfattande forskarutbildad personalstyrka. Men av enkätsvaren framgår också att deras arbetsvillkor är väldigt olika. Många är fastanställda men vanligen med i huvudsak andra arbetsuppgifter än forskning. Den vanligaste situationen verkar vara att forskning kan förekomma inom tjänsten men i liten grad och vanligen beroende av respektive medarbetares egen förmåga att skapa eller ingå i projekt och finansiera dem med externa medel. Det typiska är att ”forskning sker i av organisationen beslutade projekt och är i huvudsak externfinansierad”, som flera av organisationerna utrycker det. Fastanställda forskare kan om extern finansiering av projekt går igenom ofta bli tillfälligt befriade eller tjänstlediga från ordinarie arbetsuppgifter.

De forskarutbildade vid museerna har ofta grundtjänster som intendenter eller konservatorer i organisationerna och är på så vis ofta knutna till arbetet med samlingarna. En del är chefer på olika nivåer. De forskarutbildade fungerar ofta som sakkunniga i utställningsprojekt och arbetar ofta även med redaktörsuppgifter för publikationer. I enkätsvaren nämns också olika typer av publikt arbete, arbete med remissvar och utredningar samt att anordna konferenser, workshops och föreläsningar.

Sammanfattningsvis finns det många aktiva forskare inom centralmuseerna och sammantaget mer än 50 forskarutbildade medarbetare som i vart fall i någon grad arbetar med forskning. Mer än det dubbla om vi även räknar med Naturhistoriska riksmuseet, som dock har en särställning i detta avseende. Forskarna arbetar vanligen med forskning i mån av att det finns av organisationerna beslutade projekt, vilka i sin tur oftast är beroende av extern finansiering.

Forskarna i organisationerna arbetar till stor del, troligen till största delen, av sina tjänster med andra arbetsuppgifter än forskning. Detta är inte alls nödvändigtvis negativt. Dessa medarbetare kan ju ha många kompetenser utöver att vara

forskarutbildade – att man har en sådan utbildning innebär ju inte att det är den enda utbildning man har eller att det är det enda man kan arbeta med. I många arbetsuppgifter som inte är forskning kan ju en fördjupad kunskap i det ena eller andra ämnet vara en stor fördel, liksom den träning i analys och avancerad kunskapshantering som forskarutbildningen ska ge. Men själva omfattningen av forskningsarbetet vid museerna blir en prioriteringsfråga som inte kräver att man till exempel skulle behöva anställa nya medarbetare om man vill ha mer forskning. Det finns tillgång till många forskarutbildade medarbetare, om man skulle vilja att museerna producerade mer forskning så handlar det i så fall om att prioritera det.

Museerna driver många forskningsprojekt

I enkäten ställdes frågan om vilka aktiva ”egna” forskningsprojekt som bedrivs. Egna projekt definierades som ”kunskapsprojekt som till i vart fall någon del inbegriper forskning och som er organisation har huvudansvaret för”. Organisationerna ombads också att lista dess projekt i en enkel tabell (Bilaga 1, tabell A).

Svaren visar att det för närvarande bedrivs minst 72 forskningsprojekt inom de centrala museerna där organisationerna själva har huvudansvaret. Den största aktören är även här Naturhistoriska riksmuseet, som ensamt står för 26 av projekten. De övriga museerna står gemensamt alltså för 46 projekt.

Som framgår av tabellen i bilaga 1 är det som man kan förvänta sig projekt av många olika slag och väldigt olika omfattning. Någon närmare analys ska inte göras här, men några omedelbara iakttagelser är att centralmuseernas forskning generellt i mycket hög grad sker i samverkan med andra aktörer, och vanligast universitet och högskolor. Det gäller 75 % av de 46 projekt som bedrivs av museerna utom Naturhistoriska. I detta avseende sker Naturhistoriskas arbete med projekt som museet självt har huvudansvar för som det verkar i mindre grad i samverkan med andra (ca 20 % av museets projekt).

Det finns också en mycket stor bredd av finansiärer för centralmuseernas forskning. De stora svenska forskningsfinansiärerna samt Riksantikvarieämbetets speciella anslag för centrala museers forskning märks tydligt i listan, men det finns också många olika mindre finansiärer. Även i detta avseende är Naturhistoriska annorlunda, då museets egna projekt till absolut största delen finansieras av Vetenskapsrådet. När det gäller finansiering är det ett kvalitetstecken att den absoluta merparten av de projekt som bedrivs finansierats av externa forskningsfinansiärer och då har passerat dessas kvalitetsgranskning och ofta beviljats medel i konkurrens med andra projekt.

Omfattningen av ”egna” projekt vid de centrala museerna är sammanfattningsvis betydande, men samtidigt hanterbar om man funderar i termer av gemensam presentation. Listan är inte mer omfattande än att det på ett effektivt och tilltalande sätt skulle vara möjligt att presentera hela bredden av verksamheten exempelvis på en gemensam hemsida där det också skulle vara möjligt att presentera ett nyhetsflöde och uppdatera en enkel, gemensam projektkatalog.

Museernas forskning sker i samverkan med andra aktörer

Som nämndes ovan sker den projektverksamhet som centralmuseerna själva har huvudansvaret för i väldigt hög grad i samarbete med andra aktörer. Det gäller 75 % av de 46 projekt som de 12 organisationerna förutom Naturhistoriska riksmuseet bedriver. Samarbetsparterna är många, men i första hand gäller det universitet och högskolor. Naturhistoriska har som stor och mera självständigt forskande organisation med egna

ämnesinstitutioner och professorer en lite annan karaktär, där en större andel projekt inte är samarbeten på samma sätt.

Museiorganisationerna ombads i enkäten att förutom vilka projekt de bedriver med eget huvudansvar även svara på vilka samverkansprojekt de var med i fast inte själva hade huvudansvar för. Eller mera precis ”aktiva samverkansprojekt eller beställningsforskning (kunskapsprojekt som till i vart fall någon del inbegriper forskning och där organisationen är en samarbetspart eller beställare men inte har huvudansvaret)”.

I svaren på den enkätfrågan framkom ytterligare 20 forskningsprojekt där centralmuseerna alltså är en samarbetspart. Återigen sticker Naturhistoriska ut med att ensamt stå för ca en tredjedel av dessa projekt (Bilaga 1, tabell B).

Denna lista understryker ytterligare centralmuseernas karaktär av brett samverkande forskningsinstitutioner med samverkan och kontakter med en stor mångfald andra aktörer. Återigen i huvudsak förstås universitet och högskolor.

Såvitt det kan bedömas utifrån svaren på enkäten är inga institutioner bland centralmuseerna för närvarande beställare av forskning från andra aktörer. De bedriver huvudsakligen projekt som de antingen själva har huvudansvaret för, eller så ingår de som samarbetspart i projekt som andra institutioner har huvudansvar för, och hela verksamheten kännetecknas av bred samverkan.

Förutom forskning bedriver museerna mycket annan kunskapsverksamhet

I de två föregående avsnitten har museernas renodlade forskningsverksamhet i form av definierade forskningsprojekt överblickats. Men vid museerna sker en bred och mångskiftande kunskapsverksamhet långt utöver dessa projekt, inte minst till exempel i samband med arbetet med i princip varje ny utställning och i förvaltningen av varje enskild samling. Allt detta är inte att betrakta som forskning eller FoU-verksamhet, mycket är helt enkelt en starkt kunskapsberoende förvaltning, eller en publik förmedling av nya kunskaper som forskats fram någon annanstans. Men som nämndes i inledningen är det likväl svårt att dra skarpa gränser mellan olika kunskapsverksamheter vid museerna eftersom olika saker gärna går in i varandra. En utställningsprocess kan ha forskande inslag. Dokumentationen av samlingar kan vara avancerad och utmynna i forskningsliknande resultat. Pedagogiska projekt kan vara utvecklingsarbete av forskningskaraktär.

För att i någon mån belysa denna fråga och försöka fånga ”forskningslika” verksamheter som kanske ligger på gränsen eller i skärningspunkten mellan forskning och annan verksamhet ställdes i enkäten frågan ”arbetar er organisation med annan form av avancerad kunskapsverksamhet som inte faller inom gängse definition av forskning eller FoU-verksamhet? Beskriv i så fall denna.”

Svaren från organisationerna var olika och det är svårt att dra några tydliga, generella slutsatser. Flera av organisationerna pekar när det gäller avancerad kunskapsuppbyggnad dock särskilt på kunskapsbyggande projekt relaterade till samlingarna. Nordiska museet och Arbetets museum understryker det forskningsnära arbetet med insamlingar och dokumentationer, vilket i en etnologisk tradition även förekommer exempelvis inom Statens maritima och transporthistoriska museer. Även den proveniensforskning som görs på flera håll är ibland snarast forskning. En del museer har arbetat med den utforskande ”Tingens metod” på senare år.

Inte sällan genomförs vid museerna kunskapsbyggande projekt kring samlingarna som även leder fram till presenterande, faktarika publikationer. Nationalmuseums många

kataloger är förmodligen ofta att betrakta som forskningsverksamhet. Statens försvarshistoriska museer exemplifierar med ”ett grundforskningsprojekt som syftar till kunskap om arméns uniformering och personlig utrustning under Gustav III:s regering. Publiceras i vår under titeln ”Gustav III:s armé”. Utställningskataloger och årsböcker kan i varierande grad betraktas som forskning, beroende på innehållets karaktär.

Flera museer pekar på de avancerade, forskningslika studier och kunskapsinhämtning som görs inom konserveringsverksamheten. En del museer har i uppdrag att följa upp och årligen skriva rapporter om olika sakområden, som exempelvis ArkDes om Gestaltad livsmiljö och Naturhistoriska riksmuseet när det gäller miljö-övervakning. Inom det arkeologiska arbetet vid Statens historiska museer och Statens maritima och transporthistoriska museer (marinarkeologi) görs löpande ett delvis forskande arbete i samband med arkeologiska projekt av olika slag.

Statens maritima och transporthistoriska museer har också en viss verksamhet med så kallad hantverksforskning. Detta är ett större område för Skansen, som nämner en ständigt pågående ”kunskapsuppbyggnad om traditionella material och tekniker i en historisk kontext men även hur den kan vara ändamålsenlig i mer samtida sammanhang liksom hur den kan effektiviseras och modifieras för att fungera i vår tid.”

Sammanfattningsvis visar enkätsvaren på att det förekommer ett omfattande, avancerat kunskapsarbete vid museerna i skärningspunkten mellan vad som kan kallas forskning och vad som är annan verksamhet. Enkäten och rapporten har dock inte försökt beskriva den fulla bredden av sådant arbete, eller att skapa underlag för att dra skarpa gränser mellan vad som är vad.

Museernas forskning har stark koppling till utställningarna

I enkäten ombads museiorganisationerna att svara på hur kopplingarna mellan forskning och andra verksamheter ser ut, ”beskriv kopplingarna mellan forskning samt samlingar, utställningar och annan förmedling hos er.”

Svaren talar om olika saker men understryker särskilt, och kraftfullt, kopplingen mellan forskningsarbetet och museernas utställningar (tabell 4). Dels har museerna uppenbarligen en god användning av de forskarutbildade medarbetarna som sakkunniga, länkar till forskarvärlden och som fackgranskare i utställningsprojekt. Dels uttalar flera museer en ambition att koppla samman forskningsprojekt, bearbetning av särskilda samlingar och nya utställningar. Moderna museet trycker på att forskning leder till utställningar, men även att utställningsprojekt leder till forskning.

Forskningsarbetet kopplar också starkt till arbetet med samlingarna. Arbetets museum betonar till exempel hur allt hänger ihop genom att ”vårt arbetssätt innebär ett växelspel mellan inhämtning av kunskap, bearbetning och förmedling. En bas i verksamheten är våra minnesinsamlingar och dokumentationer. De bidrar till utställningar och annan museiverksamhet samt presenteras i publikationer och är en bas för ny forskning.”

Flertalet museer talar både om ambitioner för och ger faktiska exempel på hur forskningsarbete kopplas till samlingarna. Musikverket säger exempelvis att:

”De flesta forskare forskar på en eller flera av myndighetens samlingar eller så utökas samlingarna genom forskarnas projekt. Även externa forskares insatser i projekt som ligger vid myndigheten har ofta nära samband till Musikverkets samlingar. Forskningsinsatser hänger alltså nära ihop med arbetet som forskningsarkivarie.”

Tabell 4. Exempel ur enkätsvaren om forskningens koppling till utställningar

- Som exempel kan nämnas utställningen Flying panels som tar sin utgångspunkt i drygt tio år av forskning vid internationella universitet. Vår kommande utställning kring arkitekten Sigurd Lewerentz (…) bygger på den forskning som bedrivits på ArkDes de senaste drygt två åren (ArkDes)
- Forskningsprojektet Lumpenminnen resulterade i en utställning helt baserad på resultaten. Andra utställningar är delvis baserade på forskning inom Armémuseum t ex FN-soldater och Segerns pris (SFHM)
- Alla större utställningsprojekt diskuteras utifrån aspekten att det kan utvecklas till forskningsprojekt eller involvera externa forskare (Moderna museet)
- När Nordiska museet producerar nya utställningar deltar våra egna kunskaps-experter och forskare från olika vetenskapliga discipliner i förarbetet. Till grund för kunskapsinnehållet i utställningarna ligger sedan både befintliga forskningsstudier och nya forskningsprojekt (Nordiska museet)
- Många av de forskarutbildade är anställda vid samlingsavdelningen och har som del i tjänsten uppgift att vetenskapligt bearbeta samlingarna (…). Samma personer ofta de som kurerar utställningar och resultaten redovisas ofta i utställningsform (Nationalmuseum)
- Forskningen synliggörs i utställningsverksamheten, och forskarna utgör fackkunskap till grund för innehåll i utställningarna (Naturhistoriska museet)
- När vi producerar nya utställningar ska (någon av) våra forskare eller forskningssamordnare delta i projekten som sakkunniga i förstudier och de inledande faserna. Där ska de bedöma vilken sakkunskap som behövs i projekten. Ofta är de därefter sedan sakkunniga under projektens gång och tillför kunskap, perspektiv och t ex fackgranskning (SMTM)
- Den forskning som bedrivs vid Världskulturmuseerna har inte sällan sin bakgrund i utställningsprojekt eller annan förmedlande verksamhet. Detta är något vi vill utveckla, eftersom det vid sidan av föremålssamlingarna är den möjliga dialogen med omvärlden som gör museerna unika som kunskapsinstitutioner (SMVK)

På Nationalmuseum är många av de forskarutbildade anställda vid samlingsavdelningen och har som del i tjänsten uppgift att vetenskapligt bearbeta samlingarna. Nordiska museet säger att ”samlingarna utgör alltid utgångspunkten för den forskning och kunskapsutveckling som museet bygger sin publika verksamhet på. Det gäller allt ifrån utställningar, pedagogisk verksamhet till programverksamheten.” På Naturhistoriska riksmuseet fungerar det så att ”samlingarna utgör kärnan i museets forskning, vilket förmedlas i den publika verksamheten.” Inom SMTM har samlingarna på Vasamuseet ”kontinuerligt beforskats under de senaste 15 åren och större projekt pågår.”

Den forskning som bedrivs på Tekniska museet ”ska ha en koppling till någon eller flera delar av museets verksamhet, som till exempel samlingar, utställningar eller förmedling.”

Forskningen inom centralmuseerna har med säkerhet även en god koppling till programverksamheten vid museerna eftersom forskarna ofta kan engageras som

föredragshållare och arrangörer av exempelvis workshops och seminarier. Detta framkommer också i svaren från några av organisationerna.

Sammanfattningsvis understryker museiorganisationerna själva hur forskningen hos dem både har och bör ha starka kopplingar till andra verksamheter och i synnerhet till arbetet med utställningar. Även kopplingen till samlandet och samlingarna uttrycks som stark. Förvånande är kanske att pedagogik och lärande bara i liten utsträckning nämns i svaren. Detta vore intressant att undersöka vidare men det ligger utanför arbetet med denna rapport.

Museernas samlingar är en viktig, underkommunicerad infrastruktur för forskning

Samlingarna är en resurs för museernas publika arbete. Men centralmuseernas mycket omfattande samlingar är också viktiga som forskningsresurs och sammantagna en omistlig del av framför allt de historiska vetenskapernas och den samlingsbaserade naturvetenskapliga forskningens källmaterial i Sverige. Samlingarna, deras informationssystem och system för tillgänglighet kan betraktas som en del av landets infrastruktur för forskning.

Alla centralmuseerna tar emot besök av olika slag till samlingarna. Särskilt Statens historiska museer, Statens museer för världskultur och Naturhistoriska riksmuseet tar emot många forskarbesök. De flesta museiorganisationerna särskiljer inte forskarbesöken. En del har arbetat mera riktat med information om besöken och vad de handlar om. Hos Världskulturmuseerna får samlingsbesökaren fylla i ett formulär inför handläggningen av besöket och SMVK strävar efter att få tillgång till resultat vilka läggs in i databasen.

Historiska museet arbetade under en period tidigare med att de som kom på forskarbesök fick ange vad som var den planerade utkomsten av besöket, till exempel underlag till en vetenskaplig artikel, en doktorsavhandling, ett populärvetenskapligt arbete och så vidare. Detta sätt att mäta gjorde att man då kunde lyfta fram varje år vad de många besöken i samlingarna faktiskt möjliggjorde, det vill säga exempelvis ett större antal doktorsavhandlingar, monografier, populärvetenskapliga texter och vetenskapliga artiklar varje år och exempel på vad de handlade om.

Alla centralmuseerna beskriver arrangemang de har för besöken i samlingarna. Många har forskarplatser av olika slag för besökande forskare.

Sammanfattningsvis sker många forskarbesök i centralmuseernas samlingar och samlingarna är en betydelsefull infrastruktur för forskning. Men museerna har i mycket liten grad strävat efter att samla information om olika slags besök och vad som blir utkomsten av dem. Det gör att det är svårt visa på och kommunicera ut den vidare, samhälleliga betydelsen av forskningen i och på samlingarna och dess resultat. Besöken i samlingarna möjliggör dock utan tvivel en omfattande kunskapsuppbyggnad med utgångspunkt i museernas material utöver de egna projekt som museerna själva bedriver. Forskarbesöken kan därför ses som en underkommunicerad del av relationen mellan forskning och museer.

Detta är ett område där det vore intressant att gemensamt diskutera arbetssätt och metoder för att samla information om de årliga forskarbesöken och vad de avses leda till för slags kunskapsuppbyggnad. Informationen behöver inte nödvändigtvis innehålla

personuppgifter och skulle också kunna efterfrågas frivilligt med förmodat gott resultat eftersom de flesta som besöker samlingarna för studier troligen har ett gemensamt intresse med museerna att lyfta fram nyttan med detta.

En betydande vetenskaplig publicering sker av centralmuseerna

Publiceringsverksamheten inom centralmuseerna är omfattande. I stort sett alla museiorganisationerna beskriver hur de arbetar med böcker av olika slag och med vetenskaplig publicering i tidskrifter. Flera av organisationerna har egna monografi- och rapportserier. Musikverket och Nationalmuseum driver egna vetenskapliga tidskrifter.

Nationalmuseum, Nordiska museet och Naturhistoriska riksmuseet är med i DiVA – Digitala vetenskapliga arkivet. Genom DiVA kan de organisationer som är med i konsortiet publicera sina verk med öppen tillgång, open access.

I enkäten ställdes inga närmare frågor om omfattningen av centralmuseernas publicering av olika slag. I detta sammanhang räcker att konstatera att det görs ett stort arbete med nya böcker, rapporter och artiklar av olika slag hela tiden. Det är ett av de löpande resultaten av verksamheten som med fördel skulle kunna kommuniceras i ett gemensamt nyhetsflöde på forskningsområdet. Frågor kring publicering och open access är också ett givet ämne för löpande informationsutbyte mellan organisationerna.

4. Avslutande synpunkter

Rapporten gav inledningsvis en bakgrund till de 13 centralmuseiorganisationernas verksamhet på forskningsområdet, därefter har den överblickat den aktuella verksamhet som bedrivs baserat på svaren från en enkät som bevarades av organisationerna.

Forskningen av idag bygger på en lång historisk bakgrund av nära band mellan forskning och centrala museer. Tidigare undersökningar och utvärderingar (avsnittet Bakgrund) har visat att det finns en omfattande verksamhet vid museerna i form av forskande personal och bedrivna projekt. Svagheterna i verksamheten ligger knappast i dess omfattning. De tidigare utvärderingarna har istället framför allt pekat på möjligheter att förbättra organisatoriska (infrastrukturella) och kvalitetsmässiga omständigheter, som till exempel behovet av forskningsprogram och vetenskapliga råd.

Den aktuella rapporten belägger i linje med tidigare undersökningar att forskningen vid centralmuseerna är omfattande. Det finns inom organisationerna ett 50-tal forskarutbildade medarbetare (oräknat Naturhistoriska riksmuseet) som i vart fall delvis arbetar aktivt med forskning och mer än det dubbla om Naturhistoriska räknas med. Minst 72 forskningsprojekt med museerna som huvudansvariga bedrivs och ett omfattande arbete med publikationer görs.

När det gäller just centralmuseerna är de organisatoriska och kvalitetsmässiga svagheter som tidigare generella undersökningar av museernas forskning pekat på inte alls framträdande i den aktuella undersökningen. Centralmuseernas *uppdrag* kring hur de ska förhålla sig till forskning är tydligt och ger utrymme för att arbeta olika med detta område utifrån respektive organisations olika förutsättningar och behov. Därför har museiorganisationerna också organiserat sig olika och arbetar med området på skilda

sätt - men frågan om organisering av forskningsarbetet är till synes genomtänkt av organisationerna. Olika typer av ledande eller koordinerande funktioner samt styrdokument och (hos flera organisationer) vetenskapliga råd finns på plats (tabell 2 ovan). På detta område är det svårt att föreslå generella förbättringar, eftersom organisationerna som sagt har olika behov. De olika infrastrukturella ”komponenterna” i sammanhanget är väl kända, som exempelvis en utpekad ansvarsroll för ledning eller samordning av forskningen, styrdokument (som forskningsprogram) och vetenskapligt råd, men organisationerna har varierande behov av dem och behöver kunna utforma dem olika. När det gäller organisering behövs ett fortsatt och löpande informations- och erfarenhetsutbyte mellan organisationerna och särskilt när det gäller utformningen av styrdokument, vilket idag är ett mångskiftande område, samt apropå frågorna om vetenskapliga råd. Plattformar för informationsutbyte finns dock i stor utsträckning redan, som CMS forskningsnätverk, Vetenskapsrådets nätverk för forskande myndigheter och även FOMU.

Forskningens koppling till andra verksamheter inom museerna har varit en återkommande diskussionspunkt de senaste 20 åren. Ingen organisation vill ha forskning som fungerar isolerat från utställningar, samlande och pedagogik och detta har uttryckts under lång tid från museernas ledningar. Att döma av svaren från enkäten är centralmuseernas forskning dock väl integrerad med andra verksamheter. I synnerhet när det gäller utställningar och samlande. Forskningens relation till pedagogik och lärande är dock mindre tydlig och en intressant punkt för framtida diskussioner. Även forskningens koppling till policy- och strategiarbete, som till exempel aspekter kring repatriering och minoritetsfrågor vore intressant synliggöra framgent.

Forskningens omfattning, organisering och koppling till andra verksamheter är med ledning av ovanstående därmed knappast några akut angelägna utvecklingsområden för centralmuseerna, även om ett fortsatt informations- och erfarenhetsutbyte behövs. Vissa frågor skulle kunna fokuseras i exempelvis seminarier eller workshops, som styrdokumentens innehåll, utformning och hur de blir operativa, samt frågan om vetenskapliga råd och forskningens relation till pedagogik och lärande.

Däremot har rapporten kunnat peka på i vart fall två områden när det gäller forskningen där ett gemensamt utvecklingsarbete skulle kunna vara ännu mer givande.

För det första gäller det kommunikationen av forskningsarbetet vid museerna. Just nu är forskningen utspridd på ett antal mindre ”öar” som var för sig är relativt små som forskningsmiljöer (förutom Naturhistoriska) och som kanske också i viss grad kommunicerar nyheter och resultat inom sina respektive ämnesmässiga ”bubblor”. Forskningsarbetet vid museerna har dock mycket gemensamt (inte minst museianknytningen i sig) och skulle troligtvis ha mycket att vinna på en gemensam kommunikationsyta, förslagsvis en hemsida med en översikt av vad som pågår och ett kontinuerligt nyhetsflöde. En sådan kommunikationsplattform hade inte minst kunnat vara effektiv för interaktionen med institutionellt större aktörer på forskningsområdet, som universitet och högskola, men även gentemot media skulle museerna kunna få större genomslag för vad som händer inom deras forskning. Som delar av en gemensam kommunikation skulle även en gemensam, årlig konferens kunna föreslås, ”Museer och forskning”, där särskilt spännande projekt och resultat skulle kunna föras fram. Förslagsvis skulle såväl hemsida som konferens kunna drivas av centralmuseernas forskningsgrupp, men till innehållet vara öppna även för andra museer.

För det andra vore det intressant att skapa ett gemensamt utvecklingsarbete kring former för hur museerna kan samla information om de hundratals årliga forskningsbesöken i samlingarna och vad de leder till, samt redovisa och kommunicera sådan information. Samlingarnas roll som forskningsmaterial är en inte oviktig del av

museernas funktion som delar av samhällets infrastruktur för forskning. Men då det saknas informationsinhämtning och kommunikation kring detta är det svårt att visa. Det är också betydelsefullt att fortsätta lyfta fram behovet av forskningsmedel för att underhålla och uppgradera dessa infrastrukturer.

Bilaga 1. Aktiva forskningsprojekt

Tabell A. Aktiva egna forskningsprojekt (kunskapsprojekt som till i vart fall någon del inbegriper forskning och som organisationen har huvudansvaret för)

Titel	*Typ av projekt*	*Kortfattat syfte*	*Finansiering*	*Samarbeten*
Arbetets museum				
Jobblabb	Utställnings-projekt	Jobblabb, ska ge skolor samt studie- och yrkesvägledare verktyg att arbeta med medvetna yrkesval i yngre åldrar. Projektet ska motverka normer som begränsar barnens tankar om yrkesval utifrån kön, social och kulturell bakgrund	Vinnova, utlysning om Normkritisk innovation Region Östergötland, Länsstyrelsen och kommuner i länet, Kommunal, IF Metall, Unionen, Holmen Paper, Siemens, Toyota och Jobba grönt	Linköpings universitet samt finansiärerna
Det resande demokrati-labbet	Utställning och början till en formering av ett labb	Ge verktyg som stärker elever och unga vuxnas förmåga till självständig bedömning av olika källors trovärdighet i dagens digitala informationslandskap	Statens medieråd, KB, Postkodstiftelsen	Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Sensus
ArkDes				
Slow streets, fast cities – Designing infrastructure for mobility and public life	Forsknings-projekt/ Innovations plattformar	Visa genom en kollaborativ forsknings- och designprocess och interaktioner förändra staden. Det här är ett projekt som handlar om att förändra hur vi använder gatorna	Vinnova	Stockholms stad, Voi, Volvo M, Transportstyrelsen, kommuner runt om i landet.
SFHM				
Towards a profession - Swedish textile conservators' way to a vocational education	Forsknings-projekt	Beskriva textil-konservatorns professionsutveckling och jämföra med vad som är en profession och en pre-profession	Egen	Genuspsykolog från högskolan i Umeå
Analysis and conservation of painted silk colours: Protecting paint and dyes with barriers	Forsknings-projekt	Utveckla konserveringsmetoder för målade fanor	Egen och externa fonder	Riksantikvarieämbetet
Aesthetic Perceptions and Preferences in textile conservation	Forsknings-projekt	Få fram vilka egenskaper som är viktig för att en konservering ska uppfattas som estetiskt tilltalande	Egen och externa fonder	Psykolog från Stockholms universitet

SHM				
In Orbit	Forsknings-projekt	Studerar curatoriella processer och tolkningar av digitala samlingar	Riksbankens jubileumsfond	LiU
Det gemensamma rummet	Forsknings-projekt	Undersöker materiellt kulturarv som resurs för bygga ett interkulturellt historiskt lärande.	RAÄ	Karlstad
Sveriges Mynthistoria Landskapsinventering	Infrastrukturprojekt	Presenterar alla myntfynd i Sverige. De är källor till kunskap om ekonomiska och politiska förhållanden.	Fonder	
Det delade landet	Forsknings-projekt	Undersöker den etniska och kulturella mångfalden i det för- och tidigmoderna samhället med utgångspunkt i den samiska historien i Syd- och Mellansverige	RAÄ-FoU	SU, UU m fl
Vikinga-fenomenet	Forsknings-projekt	Detta projekt berör ursprunget till ”vikingafenomenet”. Vad är upprinnelsen till dessa processer. Vilka var egentligen de första vikingatida plundrarna, varför handlade de som de gjorde, vilken sorts samhälle formade dem, och varför började deras våldsamma expansion i andra delar av världen just vid den här tidpunkten?	VR	UU m fl
Alvastra pålbyggnad	Infrastrukturellt	Uppordning och digitalisering av Alvastramaterialet	RJ	SU
Antiziganismen	Forsknings-projekt	Projektet analyserar kulturhistoriska museer och arkivs kunskapsproduktion under 1900-talet	RAÄ – Centrala Museer	Isof
Kulturarvet och den tvärvetenskapliga genusforskningen	Forsknings-projekt	Sammanför kritisk kulturarvsforskning med kritisk genusforskning för att öka samverkan mellan dessa fält, och i ett utåtriktat arbete inbjuda till samarbete med myndigheter och	RAÄ-FoU	SU

		föreningar, med flera inom kulturarvssektorn.		
Moderna museet				
Pontus Hultén och Moderna Museet – forskning och förmedling utifrån en konstsamling, ett arkiv och en boksamling	Forsknings-projekt	Att lyfta fram och analysera museets historia utifrån Pontus Hulténs arkiv, konstsamling och boksamling, som donerades 2005 till museet	RAÄ - Centrala museers forskning	SU och Södertörns högskola
Alfred Flechtheim och Sverige	Forsknings-projekt	Proveniensforskning om konstsamlaren Alfred Flechtheim och hans relationer med Sverige	Anslag	Nationalmuseum och Dansmuseet
Musikverket				
Kreativa förflyttningar	Forsknings-projekt	1960- och 1970-tals förflyttningar i Svenskt musikliv och dess inflytande på kreativitet	RAÄ	
Kvinnliga utövare och scenografi av trauma inom samtida rysk teater	Post docprojekt	Att analysera scenografier som iscensätter trauma i teaterföreställningar	VR	Helsingfors universitet
Internet, sociala medier och representationer av klassisk musik	Forskningsprojekt	Insamling och analys av memes och interaktion i sociala medier	VR	Göteborgs Univ och Stockholms Univ
Nationalmuseum				
Italienskt måleri i National-museum: marknad, musealisering, materialitet	Forsknings-projekt	Föremålsinriktad, proveniens- och attributionsforskning kring 60 italienska målningar i NM:s samlingar. Också tekniska analyser och biografiska data	RAÄ – centrala museer	Stockholms universitet, Uppsala universitet, Svenska institutet i Rom, CATS – Statens Museum for Kunst, RAÄ
Katalog över de italienska arkitektur-ritningarna i Cronstedt-samlingen i National-museum	Forsknings-projekt	Föremålsinriktad forskning på arkitekturritningar i Cronstedtsamlingen. Proveniens- och attributionsforskning, tekniska analyser	Torsten och Ragnar Söderbergs Stiftelse	Stockholms universitet
The Matter of Drawing: Copies and tracings in 18th-century	Forsknings-projekt	Föremålsinriktad forskning på teckningars materiella beskaffenhet och	Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond	Stockholms universitet

architectural practice and design		kopiors roll i arkitektens arbete. Arkitektur-ritningar i Hårleman- och Cronstedt-samlingen.		
History Painting and sense of history: national subjects in the visual arts c. 1780-1830	Forsknings-projekt	Forskning kring hur och varför nationell historia började ses som ett alternativ till antiken och biblisk historia runt början av 1800-talet.	Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond	Uppsala universitet
Nordiska kvinnliga skulptörer 1880-1920	Forsknings-projekt	Samla kunskap om och sprida ljus över de många svenska kvinnliga skulptörer som var verksamma vid förra sekelskiftet, men som till stor del glömdes bort under det efterföljande århundradet.	Nationalmusei Vänner	
Carl Gustaf Tessin som konstsamlare	Forsknings-projekt	Forskning kring Carl Gustaf Tessin som konstsamlare och konnässör, hur Tessins samling avyttrades och dess fortsatta öde.	Intern fond + externa fonder	
Carl Gustaf Tessins resedagböcker	Forsknings-projekt	Källpublikation där Tessins opublicerade resedagböcker 1714-1719, samt ett antal andra brev och promemorior, tillgängliggörs för forskningen.	Intern fond + externa fonder	
Transformativa möten: Nationalmuseums samlingar ur ett feministiskt perspektiv	Forsknings-projekt	Kroppsspråk och hierarkier, Konstnärsrollen och nationalism analyseras utifrån ett feministiskt perspektiv.	Intern fond + externa fonder	
Unlocking the English Portrait Miniature: The Materiality of Isaac Olivers's Oeuvre	Forsknings-projekt	Materialteknisk forskning om Isaac Olivers miniatyrer.	Intern fond	Fitzwilliam Museum, University of Cambridge
Romantikens konstnärliga centra	Forsknings-projekt	Konstsociologi, konsthistorisk forskning	Intern fond	
Gustav III:s antiksamling	Forsknings-projekt	Forskning om prianesisamlingen m.m. på Gustav III: antikmuseum	Kungliga Vitterhets-akademien m. fl.	

Art Appreciation	Forsknings-projekt	Forskning om digital teknik för att berika människors uppskattning av kultur och konst	Dai Nippon Printing	Dai Nippon Printing
Om Söndagarne-1800-talets musei- och galleribesökare och konsten att se på konst	Forsknings-projekt	Museologisk forskning kring framställningar av det sena 1800-talets musei- och galleri-besökare	Birgit och Gad Rausings Stiftelse m fl	
Nordiska museet				
Människor i Arktis i ljuset av klimatförändrin garna	Forsknings-projekt	Skapa en ny mångvetenskaplig plattform för forskning och förmedling inom det aktuella temat samt generera en utställning	Stockholms universitet och Nordiska museet	Stockholms universitet, institutionen för Etnologi, religionshistoria och genusvetenskap
Vardagens bilder och berättelser, Kulturella omvandlingar i Nordiska museets samlingar	Forsknings-projekt	Projektets långsiktiga mål är att identifiera och utveckla nya metoder och perspektiv på Nordiska museets samlingar	Nordiska museet och Riksbankens jubileumsfond och Vitterhetsakademin	Stockholms universitet, institutionen för Etnologi, religionshistoria och genusvetenskap
Collecting social photo	Forsknings-projekt	Utveckla metoder för insamling och bevarande av digitala vardagsbilder, företrädesvis från sociala medier	Nordiska museet och Riksbankens jubileumsfond och Vitterhetsakademin	Stockholms universitet, institutionen för socialantropologi och institutionen för modevetenskap samt History of Art and Cultural, University of Leeds.
Den sörmländska herrgården i ett nationellt och internationellt perspektiv med utgångspunkt i exemplet Julita gård	Forsknings-projekt	Projektet syftar till att sätta Julita gård i ett nationellt och internationellt sammanhang och därigenom skapa kunskap om den sörmländska herrgården som fenomen	Lagersbergsstiftelsen	Stockholms universitet, institutionen för Kulturgeografi Uppsala universitet, institutionen för Ekonomisk historia.
SMTM				
Klädsel och skor från det svenska örlogsskeppet Vasa	Forsknings-projekt	Dokumentera och beforska materialet av textilier och läder från Vasa	Riksbankens jubileumsfond	Uppsala universitet, Textilvetenskap
Järnvägens gröna kulturarv	Forsknings-projekt	Beforska den svenska järnvägens tidiga planteringsväsende	Trafikverket	Trafikverket, inst för Kulturvård i Gbg
Flyktens materialitet	Forsknings-projekt	Dokumentera och beforska spår av flykten från Baltikum till	RAÄ – centrala museer	CEMAS/ Stockholms universitet

		Sverige i andra världskrigets slutskede		
Finding the Vasa cannon	Forsknings-projekt	Forska om och leta efter Vasas försvunna kanoner	Egen, Vasas vänförening, sökt extern	Vetenskap och allmänhet m fl
Skansen				
Utvärdering av berguvsutsättningar	Genetisk studie	Ta reda på vilken betydelse Skansens utsättningar av berguv under 30 år har haft för den vilda populationen	Görs inom ramen för den egna budgeten	Naturhistoriska Riksmuseet.
SMVK				
I skuggan av Antropocen: Utveckling av ekokritisk museipedagogik vid kultur-historiska museer	Forsknings-projekt	Undersöka och utveckla ekokritiska perspektiv i Världskulturmuseernas utställningar, pedagogik och skolprogram och därigenom ge ett väsentligt bidrag till etablerandet av en ekokritisk musei-pedagogik i Sverige	RAÄ	Länsmuseet Västernorrland, Mittuniversitetet
Fallet Yaqui – repatriering ur flera perspektiv	Forsknings-projekt	Att genom en fallstudie fördjupa oss i de olika skikt som en repatrieringsprocess innebär	RAÄ	Instituto Nacional de Antropologia e Historia, Mexiko, Museo Yaqui, Ocho pueblos (åtta byar),Yaqui floden, Museo de Tlaxcala, Pascua Tribe Arizona, USA, Göteborgs Univ. M fl
Afrika pågår	Utforskande och metod-utvecklande dialogprojekt, flerårigt.	Att lyfta fram nya perspektiv på den afrikanska kontinenten med och av svenskar med afrikanskt ursprung	Egen finansiering	I nära samarbete med publik, användare, diverse forskare och konstnärer
Empowering women's histories: sharing digital heritage between Zambia and Sweden	Samarbetsprojekt kring digitalt kulturarv	Att utveckla ett gemensamt digitalt gränssnitt för att dela kulturarvssamlingar och kvinnohistoria mellan Sverige och Zambia.	Svenska Institutet	Women's History Museum of Zambia (WHMZ)
Naturhistoriska riksmuseet				
Klimatförändringar under jura: Förståelsen för hur liv svarar på snabb global uppvärmning	Forsknings-projekt	Klimat och biodiversitet	VR	
Triassic park - utdöende, och exceptionellt	Forsknings-projekt	Studera historiska utdöenden av arter	VR	

välbevarade fossil				
Hybridisering mellan avlägset besläktade paradisfåglar och dess betydelse för artbildning	Forsknings-projekt	Studera artbildningsprocesser	VR	
Strontiumisotop mätning av apatitinkluderingar med användning av IMS1300-HR3	Forsknings-projekt	Isotopmätningar vid museets Nordsim-Vega center av geologiskt material	VR	Korea
The Miocene is the future: Studying past climate change to better predict our future	Konferens-bidrag	Klimateffekter	VR	
Extrema klimatförändringars inverkan på demografi och adaptiv evolution hos köldanpassade djurarter	Forsknings-projekt	Klimateffekter	Formas	
Urmaskarnas (Xenacoelomorpha) evolution	Forsknings-projekt	Urmaskarnas (Xenacoelomorpha) evolution	VR	
Spårhalter av väte i silikat-mineral: förbättrade analysmetoder och nya tillämpningar	Forsknings-projekt	Metodutveckling isotopgeologi	VR	
Nya metoder för svåra fylogenetiska beräknings-problem	Forsknings-projekt	Utveckla metoder för evolutionsforskning	VR	
Samspel mellan flora och fauna i ekosystem från perm till jura	Forsknings-projekt	Paleoekologi	VR	
Evolutionär dynamik och erosion i den ullhåriga mammutens arvsmassa	Forsknings-projekt	Studier av utdöende och genetiska processer	VR	

För att bättre kunna äta upp dig: Dynamiken mellan rovdjur och bytesdjur under kambrium	Forsknings-projekt	Historiska ekologiska processer	VR	
Månens kemiska geodynamik	Forsknings-projekt	Isotopmätningar av material från månen	VR	NASA
Liv i djupt berg och djup tid	Forsknings-projekt	Studera evolution hos mikroorganismer i berg	VR	
Svensk biodiversitets-atlas, BAS	Forsknings-infrastruk-tur	Bygga upp och sammanlänka olika databaser och portaler för tillgängliggörande av biodiversitetsdata	VR	Många
Genetisk och fenotypisk variation hos lövsalsfåglar	Forsknings-projekt	Evolutionära studier av lövsalsfåglar	VR	
NORDSIM-Vegacenter – en integrerad forskningsinfras truktur för mikroanalys inom geo, miljö och planet-forskning	Forsknings-infrastruk-tur	Avancerad utrustning mikroanalys tillgängliggörs för forskningen	VR	Många
Framtidens Jord: Varm och fuktig eller het och torr? Den dubbla effekten av CO2 i klimatförändrin gar utforskat med fossila växter	Forsknings-projekt	Klimatförändringars effekter	VR	
Ett grunt ursprung? Utvecklingen av djurens skelett under tidigaste kambrium	Forsknings-projekt	Studier av djurens tidiga evolution	VR	
Djuphavens ekosystem: Biogeografi över faunan runt metan-flöden genom tiderna	Forsknings-projekt	Studier av utvecklingen av djuphavsorganismer	VR	

Svamparnas fylogeni och evolution	Forsknings-projekt	Evolutionära studier av svampar	VR	
Mars: Litosfär, hydrosfär, och atmosfär	Forsknings-projekt	Analyser av material från Mars	VR	NASA
Historisk genomik - kvantifiering av hur minskningar i populations-storlek påverkat arvsmassans variation hos vilda djur	Forsknings-projekt	Studier av genetiska effekter av populations-minskningar	Formas	
Utveckling och förändringar av utbredningsmö nster inom blomväxter	Forsknings-projekt	Studier av utbrednings-mönster inom blomväxter	VR	
Utgör mass-utdöenden en drivkraft för evolutionen? Studier från krita-paleogen-gränsen	Forsknings-projekt	Studier av massutdöenden	VR	
Rovdjur och de tidiga människornas ekologiska avtryck	Forsknings-projekt	Paleoekologi	VR	

Tabell B. Aktiva samverkansprojekt eller beställningsforskning (kunskapsprojekt som till i vart fall någon del inbegriper forskning och där organisationen är en samarbetspart eller beställare men inte har huvudansvaret)

Titel	***Organisa-tionens roll***	***Kortfattat syfte***	***Finansiering***	***Samarbeten***
Musikverket				
Klassisk musik för en mediali-serad värld	Samarbets-part	Undersöka föreställ-ningar om klassisk musik i sociala medier	VR	Göteborgs universitet, Inst. för kulturvetenskaper
Skillingsvisene i Norge 1550-1950	Samarbets-part	Skillingtryck i Norge	Norges forskningsråd	NTNU TRondheim
Nationalmuseum				

Vibrationer under transport	Samarbets-projekt	Studera vibrationer under transporter av verk i syfte att ta fram riktlinjer för riskanalys	The Cultural Heritage Agency of the Netherlands (RCE)	The Cultural Heritage Agency of the Netherlands (RCE)
Nordiska museet				
Bekönade rum: Mångdimen-sionella vandringar i stadens historia	Samarbets-part	Den gemensamma ambitionen är att identifiera, klassificera och digitalisera olika typer av källmaterial med anknytning till staden för att öka samlingarnas sökbarhet och tillgänglighet	Riksbankens jubileumsfond och Vitterhetsakademin samt egenfinansiering	Stockholms stadsmuseum är huvudman. Forskare och kulturarvs-institutioner i samverkan, däribland Nordiska museet
Flyktinggenera-tionen 1968	Samarbets-part	Forsknings-projektet handlar om att samla in och analysera levnads-berättelser från de flyktingar som kom från Polen till Sverige under den antisemitiska kampanjen 1967-1972	Forskningsprojekt finansierat av Södertörns högskola	Södertörns högskola är huvudman. Nordiska museet deltar i den metod-utvecklande delen kring digital dokumentation och insamling
Naturhistoriska riksmuseet				
GBIF	Samarbets-part	Svenska noden i globalt nätverk för biodiversi-tetsinfo, ingår i BAS	VR (OECD)	GBIF.org
Synthesys	Samarbets-part	Samarbete/utbyte mellan europeiska naturhistoriska samlingar	EU	många
DiSSCo	Samarbets-part	Bygga pan-europeisk infrastruktur med naturhistoriska samlingar	EU	många
SBDI	Värd och samarbets-part	Svensk Biodiversites-databasinfrastruktur. Skapa en infrastruktur för tillgängliggörande av biodiversitesdata	VR, NRM och andra lärosäten i sverige	många
CETAF	Samarbets-part	Samarbetsorganisation europeiska natur-historiska samlingar	EU (projekt)	många
NordSIM-Vegacenter	Värd och samarbets-part	Forskningsinfrastruktur för mikroanalys	NRM/VR	många
SMTM				
Gendered Interpretations at the Victoria & Albert Museum	Samarbets-part	Utveckla genus-medvetna tolkningar av museiföremål	Egen + Arts and humanities research council, England	Internationell forskargrupp av historiker, Victoria & Albert museum

and the Vasa Museum				
Färg som material	Samarbets-part	Återupptäcka färgsystem i järnvägsmiljöer	Egen + Extern	Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet, Station Ormaryd AB och Trafikverket
Skansen				
Utplantering av torsk i östersjön	Samarbets-part	Utreda om det går att med framgång föda upp torsk för utsättning i östersjön	Extern	Uppsala universitet
SMVK				
Living (with) things: Con-suming, collect-ing and caring	Samarbets-part, kommunika-tionspart	This pilot project brings together researchers and heritage profess-ionnals in a cross-disciplinary collabo-ration on the theme of every day consumption and its role in environmental degradation and climate change	Seed Box Environ-mental Humanities Collaboratory, Linköpings universitet	Re:heritage project vid Globala studier, Göteborgs universitet
Att motivera åtgärder genom att associera personliga fördelar med hållbar konsumtion	Anslagsförv altare, Forsknings-kommuni-kation i utställning	Innehåll till utställning-en Human Nature – en interaktiv installation om sidovinster vid hållbar konsumtion – som sprider resultat av ny forskning	Riksbankens Jubileumsfond	Gró Einarsdottir
Forskningspro-grammet Mistra Sustainable Consumption	Kommunika tionspart, Forsknings-kommunika tion i ut-ställning	Innehåll och forsknings-kommunikation i utställningen Human Nature	MISTRA/KTH	MISTRA, KTH, Chalmers, Svalna mfl
Föremål för kultur och vetenskap	Forskningsp rojekt, samarbetsp art	Etnografiska objekt ses som exempel på kultur, men de fångar också spår av den tid och plats från vilken de uppstod, vilket synliggör relation er mellan människor, icke-människor och miljöer. Detta projekt tar upp sådana samband geno m att utforska potentialen hos etnogra fiska objekt för miljöforsknin g.	Vetenskapsrådet	Göteborgs universitet

Ett omformulerat möte: Från en bortglömd kolonial hög till ett gemensamt dekolonialt motarkiv.	Forskningsprojekt, samarbetsp art	Forskningsprojektet undersöker en del av Sveriges koloniala historia genom att återupptäcka oregistrerade samlingar av historiska glasplåtsnegativ och 35mm-filmer med syfte att skapa ett nytt dekolonialt motarkiv som kan återbördas till Kongo DR.	Vetenskapsrådet	Konstfack, Linnéuniversitetet och Musée National de Kinshasa
Taking Care	Samarbetsprojekt	Projektet placerar etnografiska museer och världskulturmuseer i centrum för sökandet efter möjliga strategier i relation till brådskande och avgörande utmaningar från det tjugoförsta århundradet så som planetarisk prekaritet, ojämlikhet och framtiden för multikulturalism eller pluraldemokratier.	Creative Europe Programme of the European Union	Pitt Rivers Museum (UK), The National Museum of World Cultures, Leiden (NL), Weltmuseum Wien (A), MUCEM, Marseille (FR), Museum forArchaeology and Anthropology, Cambridge (UK)